

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 12 decembrie 2016, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul de Radio Moldova, partenerul media al proiectului. Emisiunea radio și Newsletter-ul sunt parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”. Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • DECEMBRIE 2016 • NR.11 (129)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grău – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EDIȚIEI:

1. Emisiunea de astăzi o vom consacra discuțiilor cu privire la perspectiva soluționării problemei transnistrene care au avut loc în cadrul conferinței internaționale „Reglementarea transnistreană – încotro?”, organizată la Chișinău de Asociația pentru Politică Externă. Opiniile ale oficialilor, participanților în formatul de negocieri 5+2 și a experților locali și internaționali.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Premierul Pavel Filip s-a întâlnit la Bruxelles cu președintele Consiliului European, Donald Tusk, în cadrul unei vizite de trei zile la sediile instituțiilor UE. Potrivit unui comunicat de presă de la guvern, Tusk i-a spus lui Filip că UE va fi alături de Moldova atâta timp cât Chișinăul merge înaintea pe calea reformelor.

Parlamentul a aprobat proiectul de lege privind deschiderea Oficiului de legătură NATO la Chișinău, înaintat de președintele Nicolae Timofti, după ce premierul Pavel Filip și secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg, semnaseră la Bruxelles un acord în acest sens. Proiectul de lege privind deschiderea biroului NATO a fost susținut de 59 de deputați ai majorității parlamentare și ai fracțiunii PLDM, în timp ce deputații opoziției comuniste și socialiste s-au opus spunând că e anticonstituțional.

Președintele ales, Igor Dodon, consideră că „acum e o șansă istorică de a soluționa problema transnistreană”, pentru prima dată în ultimii 20 de ani. „Cred că și Rusia, și Occidentul au nevoie de exemple bune. Cred că nu ar fi rău să le arătăm tuturor cum pot fi soluționate anumite conflicte înghețate. Cred că Transnistria poate fi un asemenea exemplu”, a spus Dodon într-un interviu pentru agenția rusă Interfax, subliniind că în ianuarie ar putea merge la Tiraspol pentru a se întâlni cu noul lider transnistrean care va fi ales pe 11 decembrie.

Ministrul rus de externe Serghei Lavrov și-a exprimat din nou sprijinul pentru continuarea negocierilor în formatul 5+2 pentru rezolvarea conflictului transnistrean. Vorbind la reuniunea ministerială OSCE de la Hamburg, Lavrov s-a declarat încrezător că anul viitor se vor putea face progrese, odată trecute de alegerile prezidențiale, pe ambele maluri ale Nistrului.

Comisia electorală centrală de la Tiraspol a anunțat oficial că victoria la așa-zisele alegeri prezidențiale din regiunea separatistă a revenit din primul tur lui Vadim Krasnoselski, care a acumulat 62,3 la sută dintre voturi. Actualul lider de la Tiraspol, Evgheni Șevciuk, a fost votat de doar 27,38 la sută. „Președintele” în regiunea transnistreană controlează puterea executivă. Odată cu preluarea acestei funcții de către Krasnoselski, Partidul Obnovlenie, în spatele căruia stă holdingul Sheriff, care deține deja majoritatea în Sovietul suprem (legislativul local) a ajuns să controleze toată puterea în regiunea separatistă.

Viitorul reprezentant OSCE pentru regiunea transnistreană, Wolf Dietrich Heim, a spus vineri, 9 decembrie, la reuniunea OSCE de la Hamburg că vrea să facă o vizită oficială în Republica Moldova în a doua jumătate a lunii ianuarie 2017, pentru a discuta în detaliu aspectele organizatorice și activitățile ce țin de mandatul său. Heim s-a întâlnit la Hamburg cu vice-premierul moldovean pentru reintegrare George Bălan, potrivit unui comunicat al Biroului pentru Reintegrare.

Reglementarea transnistreană – încotro?

Conferință internațională la Chișinău

În cadrul conferinței organizate de Asociația pentru Politică Externă, cu suportul Black Sea Trust factori oficiali, participanți în formatul de negocieri 5+2, experți locali și internaționali au discutat despre perspectiva soluționării problemei transnistrene.

Andrian Candu: Este responsabilitatea elitelor politice că subiectul transnistrean nu e de interes pentru societate

Președintele Parlamentului, **Andrian Candu**, a declarat în deschiderea conferinței că deși subiectul transnistrean se tot discută de ani de zile, „impresia uneori este că am sta pe loc”. În ultimul timp, subiectul Transnistriei a reapărut în vizor datorită evenimentelor care au avut loc în regiune, dar și a interesului OSCE.

■ **Andrian Candu:** Președinția germană a OSCE a depus eforturi considerabile ca să existe un progres nu neapărat în soluționarea unor probleme, ci în special în dialogul și comunicarea părților.

Dar și în Parlamentul Republicii Moldova a început să se discute mai activ la acest subiect. Însăși comunicarea, dialogul și punerea pe masă a opiniilor deputaților și staffului din Parlament contează foarte mult. Motiv pentru care a fost creată la începutul anului Platforma de comunicare, dialog și suport politic în reglementarea transnistreană, care discută în particular despre atribuțiile legale, inclusiv atribuțiilor celor care participă la procesul de negocieri. Este nevoie de o legislație în acest domeniu, eventual cu implicarea expertizei internaționale pentru ca negocierii să aibă confortul legislativ necesar care să le stabilească atribuțiile.

Subiectul Transnistria a reapărut și datorită ultimelor declarații făcute de președintele ales Igor Dodon și a unei formule de federalizare, care este încă cu multe semne de întrebare. Nu există o viziune

consolidată în Parlament în general cum ne mișcăm pe subiectul Transnistriei.

Dar și în Transnistria au avut loc evenimente care au atras atenția – pe lângă așa-numita campanie electorală și alegerea liderului regiunii au avut loc manevre militare și chiar forțarea Nistrului, care sunt considerate la nivel internațional ca încălcări ale normelor agreeate anterior și ale regimului Zonei de Securitate.

Trebuie să fim sinceri – acest subiect pe an ce trece este tot mai puțin relevant și considerat mai puțin important pentru cetățenii Republicii Moldova. Toate sondajele spun că oamenilor nu le pasă. Este vina elitelor politice pentru că nu reușesc să comunice mai mult pe acest subiect. Dar și faptul că acest conflict persistă de ani de zile fără anumite soluții e la fel o cauză. Am impresia că noi niciodată în acești peste 20 de ani nu ne-am dedicat acestui subiect suficient de mult pentru a

găsi soluții, a avea o viziune, a intensifica dialogul.

Unii spun că se fac cedări. Nu este adevărat – este doar o aparență. Noi nu vorbim despre cedări, ci vrem să găsim soluții, chiar și de compromis, dar care să respecte drepturile omului – drepturile fermierilor, ale școlilor cu predare în limba română și altele.

Spre regret și anul 2016 se finalizează fără soluții. Se vorbește despre 2017 că ar fi un an al șanselor. Dar trebuie să conștientizăm că și noi, Republica Moldova, oferim mai puțin ca model de dezvoltare, ca stat de drept, ca soluție economică.

Nu există o viziune unică consolidată la nivel politic nici în majoritatea parlamentară. Dar e cazul să ne consolidăm resursele. La nivelul Guvernului Biroul de Reintegrare ar trebui să fie transformat – poate nu neapărat într-un minister, dar negocierii au nevoie de resurse și expertiză suplimentară și aici contăm și pe asistența experților internaționali.

Are Republica Moldova o strategie și viziune de reintegrare? Nu, nu are. Și spre regret nu are nici capacități să lucreze la o astfel de strategie. Iată de aici singuri nu vom reuși. De-aia avem nevoie de expertiză internațională – care există și care este disponibilă. Este și voința noastră aici ca să o acceptăm și să muncim, să facem unii pași, dar foarte atenți, în așa fel încât aceștia să nu fie percepuți ca cedare.

Panelul I. Reglementare transnistreană: contextul larg, constrângeri, capcane, oportunități

Mihai Godea: Dezbaterăa problematicii transnistrene trebuie să fie ferită de bătăliile politice

Mihai Godea, consilierul pe probleme de securitate al primului ministru, care a precizat că expune la conferință mai degrabă propria viziune și nu neapărat pe cea a Guvernului, spune că „greșim când spunem că difendul este doar o problemă internă care perpetuează din cauza incapacității noastre de a găsi soluții, dar și atunci când susținem că este una doar de sorginte externă, deși conflictul se înscrie în șirul strategiilor tradiționale ale Rusiei de a altera regiuni pentru ca apoi să-și instaleze controlul”. Republica Moldova ar fi trebuit să-și formuleze propriile interese și agendă care să fie realizată, spune Mihai Godea.

■ **Mihai Godea:** Acceptarea unei agende elaborate de alții și echilibristica pentru a împăca toate interesele definesc comportamentul Republica Moldova de după 1992.

Este vital pentru noi să reușim o regândire a acestei strategii. Realizarea unei coliziuni interne pentru a vorbi o singură voce la nivelul statului este provocarea cea mai dificilă, deși nu de nedepășit. Este nevoie de o viziune complexă cu o agendă clară, care să aibă ca finalitate funcționalitatea statului reintegrat. Orice abordare intermediară este în dezavantajul cetățenilor noștri, pentru că doar trage de timp.

Contextul actual s-a schimbat esențial odată cu izbucnirea crizei în estul Ucrainei, când miza pe Transnistria a crescut brusc.

În persoana Ucrainei avem acum un mediator care se confruntă cu probleme similare, cu un conflict în fază acută și cu teritorii ocupate și anexate de un stat străin. Republica Moldova este obligată să poată valorifica această oportunitate. Interesul Ucrainei de a elimina focarul de instabilitate la frontiera de vest se suprapune milimetric pe interesul Republicii Moldova de a-și exercita controlul suveran pe întreg teritoriul național.

Dacă e să ne referim la capcane, este suficient să citim noianul de documente semnate după 1992 – te întrebă dacă gestionarii procesului din partea Republicii Moldova au fost tocmai inteligenți. Dacă vom încerca să identificăm ce a reprezentat viziunea moldovenească din toate câte s-au semnat și s-au negociat în acești 25 de ani vom rămâne tare dezamăgiți. Iar strategia celor care au generat conflictul a fost simplă – din acțiunile care se produc în procesul de reglementare trebuie să rezulte recunoașterea elementelor de suveranitate pentru Tiraspol sau să fie

amânată pentru alte vremuri soluționarea definitivă.

Se crede că au existat două momente favorabile reglementării – 1997, când a fost semnat Memorandumul Primakov, și în 2003, când urma să fie semnat Memorandumul Kozak. Dar cât interes moldovenesc conțineau aceste documente?

La capitolul capcane cu care ne confruntăm în prezent, suntem prinși în paradigma soluționării problemei în trei coșuri – „strategia pașilor mici”. Dar la modul real nu s-a ajuns niciodată la discutarea problemelor politice din cel de al treilea coș. La prima vedere totul este logic – Chișinăul urmează să se îngrijească de problemele cetățenilor din stânga Nistrului, cedând o parte din suveranitate autorităților separatiste, în speranța că acestea din urmă vor accepta un statut special pentru regiune în componența Republicii Moldova. Dar scopul Tiraspolului de fapt este unul – până se ajunge la subiecte politice Tiraspolul să obțină suficientă suveranitate legitimă, încât să dicteze soluția politică finală.

Este momentul să trecem la formularea clară a intereselor noastre naționale, atât în raport cu conflictul transnistrean, cât și cu arhitectura securității regionale.

În concluzie, contextul actual al reglementării s-a schimbat și oferă noi oportunități. Republica Moldova poate aduna sprijin internațional doar în baza unei abordări realiste, cu respectarea caracterului unitar al statului și inalienabilitatea teritoriului național. Orice soluții intermediare sunt contraproductive și sunt parte a strategiilor de consolidare a elementelor statale de la Tiraspol. Iar dezbaterăa problematicii transnistrene trebuie să fie ferită de bătăliile politice.

Ion Stăvilă: Rămân un optimist incorrigibil în privința perspectivelor reglementării conflictului transnistrean

Ambasadorul Ion Stăvilă, responsabil de dosarul transnistrean în cadrul Ministerului de Externe de la Chișinău, spune că rămâne optimist în privința reglementării conflictului transnistrean, chiar dacă alți colegi de a-i său din Guvern nu-i împărtășesc viziunea.

■ **Ion Stăvilă:** În comparație cu alte conflicte din lume și din spațiul ex-sovietic conflictul transnistrean se deosebește într-un sens pozitiv.

În primul rând, nu există antagonisme etnice și religioase. Este un fapt crucial.

Al doilea element important este structura populației pe ambele maluri ale Nistrului care este aproximativ aceeași – moldoveni, ucraineni și ruși și cu toții sunt majoritar creștini ortodocși. În afara fazei fierbinți care a fost în 1992, la nivelul populației nu există sentimente de ură și populația de pe ambele maluri este compatibilă din punct de vedere psihologic – noi am putea conviețui în pace și bună înțelegere.

Există o mulțime de legături între cele două maluri ale Nistrului – începând de la poduri fizice peste Nistru, dar și la nivelul oamenilor de rând – relații de rudenie, există circulația liberă a populației, chiar dacă cu unele controale, posibilitatea tinerilor din Transnistria de a-și face studii sau de a se trata pe malul drept etc...

Încă un lucru foarte important în cazul nostru este existența unor mecanisme de negocieri și de reglementare care sunt mai bune decât altele existente în

alte situații de conflict – formatul 5+2. Schimbarea formatul 5+2 în formatul celor 7, prin ridicarea statutului observatorilor UE și SUA, nu ar fi o problemă politică și diplomatică greu de soluționat. Mai există dialogul direct între Chișinău și Tiraspol, așa-numitul formatul 1+1. Mai există și grupurile de lucru pentru consolidarea încrederii, lucru care, iarăși, nu există în altă parte. Mai există și o operațiune de menținere a păcii și noi pledăm pentru transformarea ei în una civilă cu mandat internațional, pentru ca ea să poată contribui la o atmosferă propice, favorabilă negocierilor. Actuala misiune și-a îndeplinit deja sarcinile.

Cât de repede va putea fi soluționat conflictul transnistrean? Depinde de evoluția situației internaționale în plan global, în plan regional și de manifestarea voinței politice a actorilor implicați pentru identificarea unei soluții de compromis care să corespundă intereselor tuturor părților interesate.

John Beyer: În contextul internațional incert Moldova trebuie să încerce să-și prindă șansa pentru reglementare

Fostul ambasador al Marii Britanii la Chișinău, John Beyer, profesor la Colegiul Sf. Antony al Universității Oxford, consideră că pentru identificarea unei soluții pentru Transnistria este nevoie de implicarea actorilor externi, lucru care însă nu trebuie să împiedice Chișinăul să lucreze pentru a se apropia de oamenii de peste Nistru.

■ **John Beyer:** În 2011 am realizat un studiu pentru UE și atunci când am stat de vorbă cu oamenii de rând, aceștia nu ne-au vorbit despre federalizare, ei ne-au vorbit despre „cum poate copilul meu să obțină studii mai bine”, despre „cum pot să supraviețuiesc și să o duc mai bine” și toate aceste gânduri să bazează pe raționamente economice și nu politice. Și, la modul foarte simplu, oameni condamnavă elitele și spuneau că acestea trebuie să unească eforturile pentru a face asta împreună.

Dar să aruncăm o privire peste situația partenerilor internaționali de care depinde reglementarea.

Rusia are un rol important în Transnistria, asistăm la o încercare de relansare a sa, am văzut acțiunile întreprinse în Ucraina, ea vede NATO ca pe o amenințare și spune că menține trupele sale în Transnistria pentru a bloca NATO. Este văzută ca o amenințare. Iar faptul că Rusia vrea să mențină trupele în Transnistria este un blocaj de fapt. Rusia și în alte regiuni are un comportament expansiv și constituie o amenințare din acest punct de vedere.

În Rusia există un puternic sentiment antiamerican, la limita paranoiei așa spune. În contextul schimbării președintelui în SUA, se va vedea ce atitudine va avea acesta față de Rusia. Deocamdată Trump a pus ISIS pe primul loc ca amenințare, Rusia a trecut pe

planul doi. Totuși nu ne așteptăm la schimbări majore în politica SUA. Se va vedea și care va fi politica noii administrații în raport cu NATO.

În ceea ce privește UE – a avut loc Brexit-ul. Multe țări sunt ostile și suspicioase față de Rusia, iată de ce Rusia a fost plăcut surprinsă de ieșirea Marii Britanii din UE, pentru că acest lucru este în avantajul Rusiei. Criza emigranților va continua și ar putea să se aprofundeze, relațiile UE cu Turcia s-ar putea degrada destul de repede, ceea ce ar pune sub semnul întrebării Acordul cu privire la migrație, iar Franța ar putea avea un președinte mai pro-moscovit anul viitor. Mă uit și la aspecte pozitive – poate că Angela Merkel va câștiga alegerile de anul viitor.

Aș vrea să închei pe o notă optimistă – există o șansă istorică acum pentru Republica Moldova de a obține suportul Ucrainei pentru soluționarea conflictului transnistrean.

Și România poate ajuta foarte mult – financiar, prin conexiunea la conducta de gaze care să diminueze dependența de gazul rusesc, și cu un președinte care are o viziune calmă pe termen lung privind unificarea Republicii Moldova și României. Teză care însă este văzută ca o problemă și este practic temelia pe care s-a clădit separatismul transnistrean.

În privința UE – Republica Moldova nu este prea bine văzută acum, dar cred că Republica Moldova poate fi recuperată. Moldova are nevoie de UE și UE are nevoie de Moldova.

Sunt și eu optimist în ceea ce privește oamenii – dacă trecem râul, vom vedea probleme similare. Și sper că alegerile care vor avea lor în Transnistria – fie ele recunoscute sau nu – și venirea unui nou „președinte” la Tiraspol ar putea fi o șansă de a încuraja unele mișcări acolo.

Ilvija Bruge: Trebuie să acceptăm faptul că Transnistria va continua să existe în viitorul previzibil

Ilvija Bruge, cercetătoare la Institutul Leton de Afaceri Internaționale, susține că menținerea stabilității în Est este subiectul cel mai important pe care trebuie să-l aibă în vedere Vestul în dialogul cu Rusia.

Ilvija Bruge: Elitele din Transnistria nu au interesul în schimbarea status-quo-ului, care i-a permis Transnistriei să se îmbogățească atât din Est, cât și din Vest.

Alegerea unui candidat pro-rus la funcția de președinte al Republicii Moldova nu este problema UE, care a căutat o istorie de succes în Republica Moldova, dar a găsit un sistem corupt care a discreditat cursul european.

Scenarii de evoluții legate de Transnistria:

- Cel mai puțin probabil este escaladarea conflictului.

- Cu alegerea noului președinte al Republicii Moldova federalizarea pare să fie un scenariu tot mai probabil. Integrarea europeană ar fi tot mai complicată.
- Un acord între UE și Moscova ar putea viza și Transnistria, Chișinăul continuându-și parcursul european.
- Cel mai probabil scenariu este păstrarea status-quo-ului. Având în vedere situația din UE și SUA, nu putem conta pe o soluție care să mulțumească toate părțile implicate.

Transnistria nu este o prioritate pentru puterile regionale, dar trebuie evitată o izolare economică. Trebuie să acceptăm faptul că Transnistria va continua să existe în viitorul previzibil.

Piotr Oleksy: După 25 de ani între oameni nu există ostilitate, dar nici interes pentru reunificare

Piotr Oleksy este istoric și antropolog cultural, cercetător la Universitatea Adam Mickiewicz din Poznan, Polonia.

■ **Piotr Oleksy:** Două componente de bază ale de facto suveranității Transnistriei sunt businessul și economia, adică tendința elitei regionale către maximizarea intereselor economice proprii și identitatea puternică culturală a populației.

Businessul susține statul, datorită căruia poate activa. Putem spune că statul și businessul depind unul de altul, există o anumită simbioză.

În cazul celui de al doilea factor, identitatea puternică culturală, identitatea sovietică puternică a fost transformată în identitatea civilizațională rusească, apartenența la „lumea rusă”. Această identitate sovietică era caracterizată de fobii geopolitice.

Deci, vedem că tendința elitei de a-și

maximiza veniturile, plus identitatea culturală a populației, plus factorul geopolitic au permis funcționarea Transnistriei pentru o perioadă atât de lungă.

Comunitatea politică transnistreană este creată pe o temelie politică rusească. Știm cu toții că oamenii care s-au născut în 1992 au acum 24 de ani. În calitate de istoric și antropolog văd că există premise serioase pentru a considera că există o identitate transnistreană. Pentru crearea ei au lucrat mulți factori – po-

litica, ideologia autorităților transnistrene, mediul informațional și cultural. Nerecunoașterea Transnistriei chiar a fortificat factorii care au dus la dezvoltarea identității transnistrene.

Examinând căile diferite de soluționare a problemei transnistrene trebuie să ținem cont de acești factori – tendința elitei regionale de a-și realiza propriile interese, identitatea culturală a populației Transnistriei și identitatea statală a Transnistriei care se naște.

În condiții internaționale propice, reunificarea este posibilă. Întrebarea este cum să se facă în așa fel încât factorii descriși să nu destabilizeze noul stat creat.

Da, este adevărat că nu există conflict între populația de pe ambele maluri ale Nistrului. Este un adevăr, dar unul incomplet. Nu există ostilitate, dar nici nu există interes reciproc, după 25 de ani oamenii nu văd sensul de a se reunifica.

Panelul II. Politica „pașilor mici” în soluționarea conflictului transnistrean: o descoperire politică sau un alt punct mort?

George Balan: Avem nevoie de o Foaie de parcurs pentru elaborarea unui statut juridic al regiunii transnistrene

Vicepremierul pentru Reintegrare, George Balan, spune că cele două concepte privind soluționarea conflictului transnistrean, cele două viziuni care par a fi diferite existente la Parlament și la Guvern de fapt nu se contrazic. Negocierile sunt văzute ca pași în întâmpinare, pe de o parte, și ca concesii, de partea cealaltă. Orice pas trebuie să ducă spre reintegrare, să conducă la apropierea malurilor, nu la distanțare.

■ **George Balan:** În ceea ce privește pașii mici și rolul lor în soluționarea conflictului transnistrean – ideea a fost îndelung discutată, ca soluție pentru recâștigarea încrederii și apoi

mergerea mai departe pe soluționarea politică. A trecut deja ceva timp de când procesul a fost lansat. Acești pași, mari sau mici, trebuie să fie orientați către reglementare și e greu de găsit soluții când pașii sunt în direcții opuse și duc către distanțare și concesii nemotivate.

La moment avem circa 2150 de agenți economici din stânga Nistrului înregistrați la Chișinău și care au posibilitatea să exporte în UE. Comerțul cu malul drept constituie 40 la sută, 65 la sută este orientat către UE. 5 mii tineri transnistreni învață pe malul drept. Autoritățile moldovenești au angajamentul pozitiv de a susține populația și agenții economici din

regiunea transnistreană.

În perioada respectivă am primit însă înapoi doar răspunsuri negative din partea administrației – școlile cărora li s-au luat sediile, fermierii care nu au acces la terenuri, interdicțiile de circulație, consolidarea structurilor paramilitare din zonă, crearea așa-numitei frontiere în linia administrativă, dar și aplicațiile militariste în zonă care nu contribuie la calmarea spiritelor și promovarea principiilor de reglementare a conflictului și creează stări tensionate în rândul populației.

Pe viitor, ne vom concentra pe următoarele dimensiuni:

- menținerea tuturor platformelor de negocieri cu Tiraspolul – formatul 5+2, formatul 1+1, grupurile de lucru sectoriale.
- autoritățile moldovenești trebuie să extindă angajamentele pozitive pe care le au față de cetățenii din regiunea transnistreană. Populația din regiunea transnistreană beneficiază de asigurarea medicală oferită gratuit unor categorii – cam 70 mii persoane. Alt exemplu ține de cetățenie – avem 315 mii locuitori care dețin cetățenia moldovenească. Populația deci trebuie să primească tot suportul din partea autorităților Republicii Moldova.
- Extinderea spațiilor naționale pe întreg teritoriul țării. Instituțiile naționale trebuie să perceapă acest teritoriu nu ca un spațiu pe care nu-l controlează, ci ca pe un teritoriu unde sunt obligați să ofere toate serviciile. Frontiera Republicii Moldova se termină la hotarul moldo-ucrainean și nu pe Nistru.
- E nevoie de o Foaie de parcurs pe

care autoritățile moldovenești să o promoveze pentru elaborarea unui statut juridic al regiunii, cu respectarea suveranității și integrității teritoriale. Se lucrează la acest aspect. Acest lucru va permite autorităților să aibă o voce unică în domeniul reintegrării țării.

- Autoritățile de la Chișinău trebuie să întreprindă acțiuni care gradual ar schimba situația din teren. Noi din 1992 încoace am respectat principiul status-quo-ului, dar cu părere de rău acesta nu a fost respectat de regiunea transnistreană și de unii actori externi, ceea ce a dus în timp la schimbarea situației din regiune – apariția de forțe paramilitare, de frontiere etc. Deci e nevoie de acțiuni care ar schimba situația din teren. Aici mă refer și la implementarea graduală a angajamentelor de comerț extern cu UE, care ar putea să schimbe situația din regiunea transnistreană, stimularea businessului, crearea noilor locuri de muncă, încercarea de a acoperi din

punct de vedere social și economic necesitățile populației și a agenților economici din Transnistria.

Aceste cinci aspecte vor contribui esențial la momentul în care Republica Moldova va fi schimbată și va contribui la schimbarea situației actuale și soluționarea conflictului.

Autoritățile moldovenești trebuie să fie pregătite pentru oportunitățile care vor apărea de reglementare. Este nevoie de schimbare democratică decisivă pe malul drept, ca din punct de vedere economic, politic, social să devenim atractivi pentru populația din regiunea transnistreană. În regiunea transnistreană populația nu caută statute, ci are nevoie de suport economic, social și de apărare a drepturilor omului, să aibă garanții pe această linie. E nevoie de a pregătit terenul. Și compromisurile trebuie să vină nu doar din partea Chișinăului, ele trebuie să fie reciproce și să fie în favoarea populației, a agenților economici și a viitorului Republicii Moldova.

Pirkka Tapiola: Status-quo-ul nu este o soluție

Ambasadorul Pirkka Tapiola, Șeful Delegației UE în Republica Moldova, spune că atunci când vine vorba despre reglementarea transnistreană are sentimentul de deja-vu – aceleași discuții care se repetă din nou și din nou, cel puțin în ultimii 10 ani.

■ **Pirkka Tapiola:** Sunt un mare susținător al strategiei pașilor mici, pentru că nu cred în „afacerile geopolitice” de succes – de fiecare dată când s-au făcut, oamenii de rând au pierdut. Acest gen de aranjamente nu funcționează.

Blocurile de soluționare a unui conflict trebuie să existe pe teren înainte ca ele să poată să existe în formatul de

negocieri. Și în paralel trebuie să existe și formatul de negocieri, ca să faciliteze acest lucru pe teren.

Ce înseamnă acești pași mici? Pot spune doar că aceștia nu înseamnă concesii, ci înseamnă investiții și pași către consolidarea suveranității și a integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Viziunea Uniunii Europene ține de întrebarea: Avem o problemă, dar cum o soluționăm? Și avem nevoie de compromisuri, care sunt blocurile, la modul realist, din care vom construi o situația de câștig pentru toată lumea. Deci, compromisuri, nu concesii.

Din punct de vedere juridic conflictul nu trebuie să existe, știm lucrurile acestea demult. Dar la modul real, la negocieri oamenii nu vor să se asculte, vin cu acuzații reciproce.

Dacă ne uităm la situația internațională de securitate de după anexarea ilegală a Crimeii de Rusia și de după agresiunea din estul Ucrainei și mișcările separatiste susținute din afară, asta trebuie să ne mobilizeze să ne gândim cum găsim soluții și poduri, trebuie să avem discuții referitoare la cum să discutăm cu

cetățenii și cum să ajungem la soluții de câștig pentru toată lumea? Și nu este timpul de a avea discuții cu privire la „liniile roșii”, ci este timpul de a avea discuții despre care sunt posibilitățile.

Și atunci când facem acest exercițiu, probabil că vom găsi punctele în care să oferi ceva, să ascuți persoana cu care stai de vorbă și să nu etichetezi.

Trebuie să găsim modalitatea de a ieși din această problemă. Sunt și alte conflicte care au fost mult mai dureroase, cu

pierderi de multe vieți omenești, dar totuși s-a construit o realitate nouă.

Întrebarea fundamentală este ce își dorește Chișinăul? Status-quo-ul nu este o soluție. Și viziunea de soluționare este cu adevărat necesară, dar fără pași intermediari probabil nu vom avea succes. Eu cred că noi avem o oportunitate de a încerca să găsim o cale de ieșire. Pentru că tactica struțului nu soluționează problemele. Trebuie să avem reziliența și a construi securitatea pe care fiecare dintre noi vrea să o vadă.

Michael Scanlan: Procesul de negocieri se află acum pe o traiectorie pozitivă

Șeful Misiunii OSCE în Republica Moldova, Michael Scanlan, spune că procesul de negocieri se află acum pe o traiectorie pozitivă.

■ **Michael Scanlan:** Cea mai grea schimbare de făcut este să-i faci pe oameni să creadă că reglementarea transnistreană este posibilă. Din momentul în care am venit aici toată lumea îmi spune că fie că nu există o problemă, fie că aceasta nu se va putea soluționa. Și este foarte important să spargem această paradigmă.

Integritatea teritorială și suveranitatea Republicii Moldova și un statut special pentru Transnistria în interiorul Moldovei – acesta este obiectivul nostru. Soluția finală trebuie să fie aprobată internațional și acceptată de către Republica Moldova.

Cum să demolăm percepția că această soluție nu este posibilă și să explicăm că status-quo-ul nu este o soluție? Timpul nu rezolvă problema, nimic nu rămâne într-o formă neschimbată, e important să existe dinamică, pentru că altfel

realitățile vor fi o premisă pentru a nu ne angaja în negocieri și problema va fi tot mai greu și mai greu de soluționat.

În ceea ce privește protocolul de la Berlin semnat în această vară – unele puncte au fost realizate, dar majoritatea – nu. Partenerii internaționali au insistat că trebuie să se meargă mai departe, dar nu s-a ajuns la un acord. MAE german nu a avut impresia că părțile sunt pregătite să lucreze serios.

Doă lucruri au devenit clare – alegerile pe ambele părți sunt niște provocări,

ceea ce face compromisul mai dificil în parametrii stabilități.

Știrea bună este că alegerile se finalizează și un semn pozitiv este că în anii următori – 2017 și 2018 – nu vor mai avea loc alegeri în Moldova, ceea ce creează o fereastră de oportunitate. Un alt lucru bun este că autoritățile s-au angajat să facă din reglementarea transnistreană o prioritate națională – e important să existe principiul „un guvern – o vice”, plus un consens politic larg în societate. Este salutară și platforma parlamentară privind soluționarea conflictului transnistrean, care să se întâlnească periodic și să discute asupra viziuni comune a Moldovei pe acest subiect. Este nevoie și de discuții publice pe marginea acestui subiect – discuții care să existe pe ambele maluri ale Nistrului. Ideea este să existe o viziune colectivă a Moldovei, inclusiv la nivel de societate, pentru a merge înainte și a rezolva conflictul.

În concluzie – status-quo-ul nu există și deci dacă acesta nu există, haideți să ne mișcăm înainte pentru a găsi soluția.

Ion Manoli: Respectarea drepturilor omului trebuie să fie piatra de temelie pentru soluționarea transnistreană

Directorul executiv al Promo-LEX, **Ion Manoli**, a subliniat în cadrul conferinței că respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană ar trebui să fie piatra de temelie pentru soluționarea conflictului transnistrean.

■ **Ion Manoli:** Scopul nostru nu a fost niciodată reglementarea problemei transnistrene – Promo-Lex se ocupă de apărarea drepturilor omului în regiunea transnistreană. În opinia avocaților, situația actuală încurajează abuzurile și descurajează oamenii, le surpă încrederea în supremația legii. Sute de mii de oameni nu au acces în regiunea transnistreană la instrumente de apărare a drepturilor omului.

În stânga Nistrului nu există nici societate civilă, nici mass media liberă, drepturile omului nu sunt respectate, iar într-un astfel de spațiu își poți permite să faci orice, mai ales că există problema impunității.

Problema impunității este resimțită acut în stânga Nistrului. Procesul de negocieri durează de 25 de ani, dar succese nu sunt, dimpotrivă – este un regres total, chiar dacă se susține iluzia că acest conflict e cel mai ușor de soluționat. Ne întrebăm cu

toții de ce nu s-a înregistrat nimic pozitiv în pofida măsurilor generoase de promovare a încrederii, în pofida cedărilor constante. Din perspectiva noastră, a apărătorilor drepturilor omului, problema cea mai mare este încălcarea masivă a drepturilor omului.

Negocierile trebuie purtate și sunt foarte necesare pentru noi, ele pot dura însă mulți ani, dar locuitorii din regiune trebuie să aibă mecanisme de apărare a drepturilor lor. Altfel, vom rămâne în aceleași condiții în care populația va rămâne ostată, iar un grup mic va simula în continuare negocieri politice. De ce nu se admite accesul liber în regiune diplomaților, jurnaliștilor, experților, apărătorilor drepturilor omului în regiune? Cum e posibil ca drepturile omului să nu fie monitorizate într-un astfel de spațiu? Prin ce se explica faptul că instituțiile internaționale, care trebuie să se intereseze și să impună aceste reguli preferă să se acopere cu „real politic”?

Drepturile omului nu sunt o noțiune abstractă, este vorba despre drame ale unor oameni concreți. Nu apar autoritățile Republicii Moldova – ele își au partea lor, cea mai mare, de vină. Dar totuși am dorit să amintesc despre importanța și rolul structurilor

internaționale, pentru că noi, apărătorii drepturilor omului, avem nevoie nu doar de sprijin financiar, ci și politic. Politicienii în cei 25 de ani de negocieri nu au pierdut nimic, marii perdanți sunt locuitorii celor două maluri. Impunitatea creează insecuritate. Vorbim tot mai des despre „pașii mici”. Ca să fim corecți, acești pași nu sunt de apropiere, ci de distanțare. Doar drepturile omului pot aduce soluții reale pentru reglementarea transnistreană – când oamenii vor gândi liber, doar atunci vor putea decide informat asupra viitorului lor.

Apărătorii drepturilor omului au nevoie de suportul politic al actorilor internaționali, în primul rând prin punerea în aplicare a deciziilor CEDO în regiunea transnistreană. În paralel propunem să căutăm soluții cu toți actorii relevanți.

Andrey Devyatkov: Ce vrea Rusia în reglementarea transnistreană?

Andrey Devyatkov, cercetător la Institutul Economiei al Academiei de Științe a Rusiei, spune că pe cele două maluri ale Nistrului există o gândire „de frontieră” care intră în contradicție – „lumea rusă” în Transnistria versus „lumea occidentală” pe malul drept al Nistrului.

■ **Andrey Devyatkov:** Ce vrea Rusia în reglementarea transnistreană?

Pașii mici, adică construirea încrederii între cele două maluri, e cheia pentru a scoate geopolitica din discuție și a crea premise reale pentru un dialog pe teren. În al doilea rând, este salutar consensul obținut de actorii internaționali – OSCE, Rusia și Germania – în privința pașilor mici. Din punctul de vedere al Rusiei este un semnal pozitiv.

Statalitatea Transnistriei nu este convenabilă Rusiei, dovadă faptul că susține măsurile de încredere și pașii mici.

Din partea Moscovei există o neîncredere structurală față de ceilalți participanți la discuții, neîncredere care își are originea în 2003. Și nu doar în legătură cu Memorandumul Kozak. Președinția olandeză a OSCE a elaborat atunci proiectul de schimbare a statutului misiunii de pacificare, se vorbea despre Transnistria ca despre o gaură neagră a Europei, se forța realizarea acordurilor FACE de la Istanbul etc.

Alt aspect este faptul că Moldova este un stat profund divizat, lucru care s-a văzut în cadrul alegerilor – un candidat pro-

rus versus un candidat pro-european. Moscova așteptată elite cu care să poate discuta, dar în aceste condiții de maximă politizare a relațiilor cu Rusia majoritatea centristă este puțin probabil să poată accepta careva soluții pe Transnistria.

Moscova a fost mereu iritată de discuțiile cu privire la istorie și venirea la putere în Republica Moldova a politicienilor care încercau să instituționalizeze memoria ocupației sovietice nu era acceptabilă pentru Moscova.

Prevederile de Memorandumul Kozak au fost în mare parte dictate de această neîncredere structurală, inclusiv dreptul de veto pentru Transnistria și garantarea statutului de neutralitate prin menținerea trupelor ruse. Acum ele nu mai sunt chiar atât de principiale pentru Moscova.

În ceea ce privește perspectivele – cred că în conflict se va menține încă mult timp status-quo, pentru că de acest lucru sunt interesați de fapt toți actorii. Asta, chiar dacă Rusia și Occidentul încearcă să folosească Transnistria pentru crearea măcar a unui precedent pozitiv în relațiile lor.

În Transnistria există remize pentru ca puterea să fie concentrată în mâinile unui singur partid, a unei singure persoane. În Republica Moldova cred că nici alegerile din 2018 nu vor soluționa această problemă a societății divizate. Și bineînțeles că asistăm acum la o tensionare a relațiilor dintre Rusia și NATO, lucru care nu poate să nu-și pună amprenta asupra soluțiilor din Ucraina și Republica Moldova.

Kalman Mizsei: O reglementare sănătoasă este posibilă doar dacă Moldova este atractivă pentru Transnistria

Fostul reprezentant special al UE în Republica Moldova, Kalman Mizsei, a combătut teza lui Andrei Devyatkov în legătură cu faptul că momentul 2003 a declanșat o neîncredere structurală a Moscovei în raport cu Occidentul și respectiv reglementarea transnistreană. În 2003 au existat, pe lângă procesul oficial, și negocieri ascunse între Rusia, Tiraspol și Chișinău, a spus Kalman Mizsei, care a comparat formatul cu cel al unei discuții dintre „un elefant cu doi șoricei”. De fapt Rusia a fost cea care a creat neîncrederea structurală, spune diplomatul.

Kalman Mizsei: Aș fi îngrijorat și aș fi neliniștit în legătură cu repetarea acestor negocieri secrete - și acestea ar fi adevăratele „linii roșii” pentru societatea moldovenească, dar și

pentru comunitatea internațională – să nu mai fie din nou discuții de genul „un elefant - doi șoricei”.

O reglementare sănătoasă este posibilă doar dacă Moldova este atrăgătoare pentru Transnistria. Pașii mici și întărirea încrederii trebuie să se bazează pe o

minimă superioritate a guvernului de la Chișinău.

În ultimii 6 ani din acest punct de vedere Moldova a prezentat o dezamăgire enormă – în supremația legii, drepturile omului situația a degradat, există corupție, furtul secolului – 10 la sută din bugetul unei țări sărace a dispărut, și acesta este un record mondial. Condițiile interne din Moldova sunt acum proaste și necesită reforme foarte profunde și radicale în privința supremației legii și reducerii corupției. Și nu există de fapt nimic mai important pentru reglementarea transnistreană.

În Transnistria nu este de fapt status-quo, e o situație care evoluează și e de datoria noastră să ne implicăm pentru a nu o lăsa să se deterioreze și a încerca să îmbunătățim situația.

Panelul III. Transnistria – Donbass: paralelisme, similitudini și pericole

Analistul politic Vladimir Socor, cercetător la Fundația Jamestown, atrage atenția asupra faptului că Rusia a lansat aproape simultan două proiecte paralele de statut special – pentru Donbass și pentru Transnistria și că nu mai urmărește nicăieri în altă parte statute speciale. Aceste două inițiative sunt urmașele directe ale dorinței federalizării celor două țări, dorință care există de mai multă vreme. Astăzi în Republica Moldova federalizarea este numită statut special. Este același lucru, este camuflarea unui termen care trezește reacții negative în societate. Statutul special este un proiect de a injecta influența politică a Rusiei în sistemele politice și instituționale ale Ucrainei și Republicii Moldova prin acordarea unui rol în procesele de decizie pentru protejarea Rusiei din Transnistria și Donbass.

■ **Vladimir Socor:** Statutele speciale ar urma să fie negociate pe bază de egalitate dintre Kiev și Donbass, Chișinău și Tiraspol – li s-ar acorda picior de egalitate entităților separatiste.

Vladimir Socor: Republica Moldova nu ar putea gestiona reintegrarea cu Transnistria

În ceea ce privește abordarea occidentală, statele occidentale s-au apropiat din ce în ce mai mult de acordarea rusească – rezolvarea conflictului prin modificarea constituției statului agresat în favoarea statului agresor. Diplomații nu spun cum s-ar obține evacuarea trupelor rusești, pentru că nu știu nici ei.

În ceea ce privește negocierile actuale pe Transnistria, întrebarea dacă „pașii mici” sunt sau nu de dorit este imatură. E ca și cum te-ai întreba dacă pacea e de dorit sau nu. Depinde de ce conțin aceștia. Pașii mici din 2016 prefigurează elemente ale unui statut special al Transnistriei fără să fi existat negocieri pe acest statut special, oferă elemente ale quasi-suveranității Transnistriei.

Republica Moldova nu ar putea gestiona reintegrarea cu Transnistria. Statul și instituțiile sunt mult prea slabe și disfuncționale. Instituțiile sunt în mare parte prăbușite. Dacă s-ar produce o reintegrare, aceasta ar desăvârși distrugerea statului, ar da peste cap balanța instituțiilor democratice, introducând votul transnistrean.

Apare riscul unei capcane a statutelor speciale și în dreapta Nistrului, dar și

în Ucraina. Conducerea Găgăuziei a declarat că va cere un astfel de statut dacă Transnistria îl va obține. E previzibil că la fel vor face și Taraclia, Bălți, și Bugeacul din regiunea Odesa.

Câteva recomandări pentru autoritățile Republicii Moldova. Chișinăul să nu se apuce să întocmească un proiect de statut special în vederea unor negocieri. Dacă o va face, va fi atras pe panta lunecoasă a negocierilor pe acest statut special. Dacă propune un document, trebuie să fie un document de „linii roșii” și despre cum ar trebui să arate o reglementare politică, aceasta fiind prefațată de retragerea trupelor ruse.

Diplomații Republicii Moldova nu mai trebuie să considere că trebuie să demonstreze că ei sunt flexibili, că ei sunt constructivi – au făcut-o de 20 de ani. Este o abordare greșită.

Orice proiect de federalizare sau de statut special nu poate fi blocat numai de societatea civilă, fără cooperarea activă a guvernării. Guvernarea trebuie sprijinită în acest sens, chiar dacă societatea civilă o critică pe alte dosare.

Julian Chifu: Teza „pașilor mici” ascunde desprinderea de propriile valori din partea mediatorilor internaționali – UE și OSCE

Directorul Centrului pentru prevenirea conflictelor, **Julian Chifu**, a criticat tactica „pașilor mici”, dar și faptul că vorbitorii din cadrul conferinței au evitat să abordeze noile realități care vor avea un impact major asupra reglementării transnistrene, inclusiv alegerea lui Igor Dodon în calitate de președinte al Republicii Moldova.

■ **Julian Chifu:** Cred că ne învârtim în jurul cozii și nu vedem elefantul. Lumea s-a schimbat, inclusiv și Republica Moldova. Și nu putem să ne facem că nu vedem asta. Deci vom fi anul viitor într-o altă paradigmă. Au avut loc și alegeri în SUA. UE e diferită de ce a fost. Federația Rusă și ea este într-o situație neclară și se apropie de limitele capacității de extindere și de joc al posturii de superputere. Ucraina – capacitatea sa de reformare tot riscă să se apropie de final. Republica Moldova tot s-a schimbat – de văzut victoria lui Igor Dodon și programul său de guvernare.

Teza pașilor mici ascunde incapacitate majoră și desprindere de propriile valori din partea mediatorilor internaționali – UE și OSCE. Status-quo-ul nu există, pentru că între timp regiunea separatistă a mai inventat niște „pași mici” care trebuie soluționați – în momentul în care structurile militare din regiune, controlate de Moscova, fac exerciții militare, forțează râul Nistrul sau instalează ceea ce vrea să fie o frontieră, acestea vor face noi probleme de fiecare dată când lucrurile vor merge către o soluție politică. Politica „pașilor mici” nu este în momentul de față o soluție.

Cât de consistentă va fi poziția autorităților Republicii Moldova, când există un președinte ca Igor Dodon, când instituțiile au opinii diferite? Ce aduce un președinte care doar vorbește – despre federalizare, ruperea acordurilor cu UE? În ce măsură federalizarea ar fi coerentă, compatibilă cu orientarea europeană a Republicii Moldova? E posibil ca guvernarea, majoritatea, să meargă

într-o direcție, iar președintele să spună altceva? Cred că va fi o bucurie pentru Federația Rusă.

Un lucru pozitiv remarc – înțelegerea dintre Chișinău și Kiev privind coridorul verde de retragere a trupelor ruse din regiunea separatistă. Nu pentru că mâine trupele ruse s-ar încolona să plece în Federația Rusă, ci pentru că a fost eliminat un argument tare care era speculat până acum: „Nu ne putem retrage că nu le lasă ucrainenii”.

Din punctul meu de vedere, astăzi soluția are trei componente, care provin toate din perioada războiului rece: îndiguirea Federației Ruse, coexistența pașnică până când avem un cadru propice, până avem oportunități și respingerea de către Occident a tuturor câștigurilor contrare dreptului internațional și obținute de Federația Rusă pe calea agresiunii militare – deschise sau ascunse, cum e cazul în Donbass acum.

James Sherr: Conflictelor înghețate au fost instrumente pregătite cu grijă de Federația Rusă

James Sherr, cercetător asociat pe problemele Rusiei și Eurasiei la Chatham House, spune că diferențele fundamentale dintre conflictul din Transnistria și cel din Donbass este că ultimul nu a apărut în contextul dezintegrării URSS, ci după 23 de ani după ce Ucraina a fost recunoscută ca stat independent de toate țările lumii, inclusiv Rusia, și la 17 ani după

ce Rusia a recunoscut printr-un tratat inviolabilitatea frontierelor Ucrainei. A doua diferență ar fi că nu există nicio bază legală pentru prezența militară rusească în Ucraina.

■ **James Sherr:** Ucraina este o țară cu o societate civilă puternică, care constituie aproape un stat paralel. Fără acesta Ucraina s-ar fi dezintegrat încă în 2014,

iar unitățile militare ale separatiștilor ar fi pus mâna pe tot estul, cum se dorea inițial. Ucraina are un stat inadecvat, dar o foarte puternică societate civilă, invers față de Rusia. Și în cultura politică ucraineană nu există contradicții între a avea o atitudine foarte critică, chiar antagonistă, față de putere și a demonstra solidaritate împotriva dușmanului extern.

În ceea ce privește similitudinile dintre Donbass și Transnistria, în această regiune conflictul înghețat a fost un instrument pregătit cu grijă de politica rusă cu două scopuri. În primul rând, pentru a exercita presiune externă, preferabil prin mecanisme

internaționale, care să legitimizeze poziția Rusiei atât ca parte beligerantă, cât și ca mediator. Al doilea scop este de a acționa cu presiune internă pentru a destabiliza statul din interior. Aici, ca și în multe alte cazuri, Occidentul nu a înțeles scopul corect. Scopul rușilor în Donbass este nu doar de a menține un conflict, ci de a face în așa fel încât Ucraina să devină incapabilă de a-și exercita atribuțiile fundamentale ale unui stat cu adevărat suveran și independent.

A treia asemănare este dependența completă a acestor entități de susținerea politică, financiară și militară a Federației Ruse.

Trei puncte de concluzii. Primul este că „pașii mici” în Ucraina nu vor funcționa, pentru că sunt discutați în legătură cu diversiunea din Donbass. Întrebarea este ce fel de Ucraina vom avea în final. A doua concluzie este că Ucraina, care este o țară foarte puternică, nu va accepta o soluție de federalizare – aceasta nu este o rețetă de a pune capăt conflictului. Și a treia concluzie – timpul pentru a face un compromis cu Federația Rusă va apărea atunci când autoritățile ruse vor înțelege că nu există o modalitate de a-și atinge scopurile fără a pune în pericol alte interese majore ale lor.

Nu voi spune că sunt optimist la finalul prezentării mele.

Hanna Shelest: Ideea de a abandona regiunile separatiste este foarte periculoasă pentru societate

Hanna Shelest, membru al bordului Consiliului de Politică Externă de la Kiev, spune că formula de federalizare pe care o conține Federația Rusă oferă entităților separatiste mijloace de blocare a deciziilor de securitate și de politică externă a statelor Ucraina și Republica Moldova.

■ **Hanna Shelest:** Problema în soluția federalizării este că elitele ruse vor impune o soluție în care o regiune mică din cele două țări vor bloca deciziile de securitate națională și de politică externă ale țărilor, ceea ce poate bloca orice fel de decizii în aceste domenii. În cazul Transnistriei nu se pune problema ca regiunea să aibă mai multă putere, ci să aibă pârghii de blocare a unor decizii care pot bloca securitatea țării.

Un alt aspect este că noi tindem să exagerăm puțin rolul SUA – este o așteptare falsă ca SUA vor veni să soluționeze aceste probleme. Altă similaritate este că UE nu poate fi un

mediator și un pacificator bun nici în Ucraina, nici în Republica Moldova. Și asta pentru că atunci când vine vorba despre relațiile cu entitățile separatiste, UE și perspectiva integrării au fost mereu elementul problematic, linia roșie și e greu de imaginat că UE va fi un mediator credibil pentru ambele părți – atât pentru partea separatistă, cât și pentru guvernare. La fel este și cu pacificatorii – mă îndoiesc că ei vor fi acceptați adecvat pe prima linie.

O altă similitudine este chestiunea limbii și identității – subiecte care sunt manipulate atât în Ucraina, cât și în Republica Moldova. Chiar autoritățile noastre sunt cele responsabile că nu au luat măsuri pentru a reglementa la timp această problemă.

Un alt aspect este cel al propagandei – și nu este vorba doar despre propaganda rusă în Transnistria, în Moldova, în Ucraina, sau regiunile Luhansk și Donețk, care influențează situația mult. Aceasta a devenit una transfrontalieră, este ca un virus care să răspândește peste hotare și creează tensiuni majore. Securitatea informațională este foarte-foarte importantă.

În ambele situații auzim fraza că, poate, Republica Moldova și Ucraina ar trebui să uite de aceste regiuni și să adere la UE și NATO – astfel de argumente sunt foarte periculoase pentru societate.

Kamil Cațus: Ucraina riscă să repete scenariul din Transnistria

Kamil Cațus, cercetător în cadrul Departamentului pentru Ucraina, Belarus și Moldova, OSW, Polonia, spune că pericolul cel mare este nu atât separarea politică, cât cea mentală a cetățenilor din regiunile separatiste.

■ **Kamil Cațus:** În ultimii 26 de ani Moldova a pierdut de facto Transnistria nu doar la nivel economic și politic, dar și la nivel psihologic. Moldova a pierdut „mințile și inimile” oamenilor care locuiesc pe malul stâng al Nistrului, iar pe de altă parte a acționat în așa fel încât în rândul oamenilor s-a pierdut total interesul pentru această regiune.

Astăzi mai mult de 50 la sută dintre locuitorii din Transnistria se declară transnistreni. Și doar 9 la sută din cei 30 la sută de moldovenii de acolo declară că sunt moldoveni, și nu transnistreni. Acești oameni nu simt nicio legătură cu Republica Moldova și

nu simt niciun interes real pozitiv din partea moldovenească. Ei trăiesc într-un mediu informațional și educațional diferit de pe cei de pe malul drept. Și în același timp, doar câteva procente dintre locuitorii malului drept consideră Transnistria un subiect crucial pentru țară care ar fi trebuit să fie soluționată de urgență.

Simplu spus, ambele societăți nu sunt interesate unele în altele și de fapt nu se înțeleg. Fundamentul pentru diviziune a fost conflictul din 1992. Al doilea factor sunt campaniile informaționale permanente promovate din Rusia și Transnistria și de unii politicieni care vor să consolideze sentimentul de frică din regiune – prin faptul că va fi un nou conflict, prin amenințarea cu Occidentul, cu unirea cu România. Acest mecanism este foarte eficient, el consolidează societatea și identitatea transnistreană.

Un alt factor, foarte important, sunt eșecurile repetate ale statului Republica Moldova – în ultimii 25 ani Moldova nu a făcut nimic eficient pentru a aduce ambele societăți mai aproape unele de altele și pentru a le arăta oamenilor din Transnistria că sunt parte a societății moldovenești.

Ucraina ar putea repeta scenariul din Transnistria și ar putea să piardă legătura cu cetățenii săi. Mai ales că conflictul din Ucraina este mult mai sângeros decât cel din 1992 și mulți oameni au fost implicați în lupta directă, iar propaganda este mult mai intensă.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europenizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.